

2004 İlköğretim Programı'nda Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarına İlişkin Öğretmen Görüşleri*

Evaluation of the 2004 Program of the Primary Schools Concerning the Reading and Library Use Habits by the Teachers

Asiye Şermin DENGİZ ve Bülent YILMAZ*****

Öz

Bu çalışma, Türkiye'de 2005–2006 öğretim yılında uygulanmaya başlanan 2004 İlköğretim Programı'nın okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarını hangi düzeyde ve nasıl bir yaklaşım içinde ele aldığını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma, Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde bulunan 2'si özel 7 ilköğretim okulunda görev yapan sınıf öğretmenleri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede, bu okullardaki 118 öğretmene anket uygulanmıştır. Çalışmada, öğretmenlerin, okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları açısından ilköğretim programlarına ilişkin görüşleri analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının sözü edilen programda sistematik bir yaklaşımla ele alınmadığı görüşünde oldukları anlaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: *Okuma alışkanlığı, Kütüphane kullanma alışkanlığı, İlköğretim programları.*

* Bu makale Asiye Şermin Dengiz'in yüksek lisans tezine (Dengiz, 2006) dayanmaktadır.
** Kütüphaneci.; Ankara Özel Tevfik Fikret Lisesi Kütüphanesi (ktp@tevfikfikret-ank.k12.tr)
*** Prof. Dr.; Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü (byilmaz@hacettepe.edu.tr)

Abstract

The purpose of the research was to determine how the reading and library use habits were approached in 2004 primary school program, of which the implementation took place in the 2005–2006 school year. The empirical study was made by means of a survey of class teachers who worked in 5 state and 2 private elementary schools, all being located in the municipality of Ankara. In this context, data out of 118 questionnaires were collected from the teachers. Thus the teachers' views on primary school program in terms of reading and library use habits could be analyzed. The teachers shared overwhelmingly the opinion that the program did not handle the reading and library use habits properly and by means of a systematic approach.

Keywords: Reading habits, Library use habits, Primary schools: programs.

Giriş

Bir ülkedeki eğitim sisteminde yer alan bütün derslerin gerçekleştirilmesinde bir anlamda “yol haritası, kılavuz” olan ve derslerin yaklaşım, içerik, amaç, uygulama ve ölçme-değerlendirme yönlerini ayrıntılarıyla ortaya koyan öğretim programları (müfredat), Yavuz (2005, s.12) ve Kavak (2005, s.11)'a göre, bir eğitim sisteminin **ekseni** ya da **odak** noktasıdır. Gözütok, Akgün ve Karacaoğlu (2005, s.18), öğretim programlarının eğitim açısından önemini “hukuk sisteminde yasaların rolü ne ise, eğitim sisteminde de programların rolü odur” biçiminde ifade etmektedirler. Aynı yazarlar, eğitim sürecinin üç temel boyutu arasında öğrenci ve öğretmenle birlikte, **öğretim programını** da saymaktadırlar (s.20). Dolayısıyla, öğretim programlarında yapılacak değişikliklerin bütün eğitim sistemi üzerinde kapsamlı etkiler yapacağı dile getirilmektedir (Kavak, 2005, s.11).

Eğitim sisteminin odak noktası sayılan *öğretim programlarının*, özellikle bireylerin bedensel, zihinsel-bilişsel ve psiko-sosyal gelişmelerinin bir bütün olarak desteklendiği ve onların yaşam boyu öğrenmeleri için gerekli olan temel öğrenme araçları ile bireysel ve toplumsal yaşamları için gerekli olan ortak temel bilgi,

beceri, alışkanlık, tutum ve değerleri kazandıkları temel eğitim basamağı olan ilköğretim için önemi çok daha büyüktür. Bir anlamda, bir ülkedeki bütün eğitim sisteminin yönünü ve niteliğini belirleyecek olan ilköğretim programları, son derece duyarlı olunması gereken bir konudur. Genelde, alışkanlıkların kazanıldığı ve pekiştirildiği dönem olarak kabul edilen (Gürün, 1984, s.69) ilköğretim dönemini eğitim açısından şekillendiren, öğretmen-öğrenci ilişkisini belirleyen, eğitimin, temellendiği yapıyı çizen, eğitimin bütün unsurları için rol oluşturan öğretim programları, doğal olarak, okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları için de belirleyici bir olgudur. İlköğretim programlarının bir ülkede okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarını kazandırma ve güçlendirme için temel kaynak olduğu ve bu alışkanlıkların bir anlamda geleceğini belirleyeceği, bu nedenle sözü edilen programların okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları açısından incelenmesinin çok büyük önem taşıdığı söylenebilir.

Türkiye'de T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun 12.07.2004 tarih ve 114, 115, 116, 117 ve 118 sayılı kararları ile ilköğretim okullarının 1-5. sınıfları için 2005-2006 öğretim yılından itibaren yeni "İlköğretim Programı" uygulanmaya başlanmıştır.* Yeni İlköğretim Programı, 2004-2005 öğretim yılında 9 ilde 120 ilköğretim okulunda 1 yıl süre ile pilot program olarak uygulanmıştır.

Yeni İlköğretim Programı'nın 2004 yılında resmi olarak açıklanmasıyla birlikte gerek bu programa, gerek pilot uygulamaya, gerekse 2005-2006 yılında başlayan genel uygulamaya ilişkin değerlendirmeler yapılmaya, olumlu ve olumsuz eleştiriler yöneltilmeye başlanmıştır. Pilot uygulamaların değerlendirilmesi MEB'in 17.9.2004 tarih ve 9273 sayılı onayı ile Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi (EARGED)'ne yaptırılmıştır (MEB, 2005).

Kuşkusuz, bu çalışma yeni İlköğretim Programı'nı genel anlamda değerlendirmeyi amaçlamamaktadır. Biz, yeni Programı yukarıda belirlenen olumlu ve olumsuz eleştiriler ışığında okuma

* 2004 İlköğretim Programı için bkz.

http://ttkb.meb.gov.tr/ogretmen/modules.php?name=Downloads&d_op=viewdownload &cid=18

ve kütüphane kullanma alışkanlıkları açısından ve öğretmen görüşleri temelinde irdelemeyi hedeflemiş bulunmaktayız.*

Öğretim Programı: Kuramsal Çerçeve

Genel anlamda eğitim programı, öğrencilerin yaşantılarını düzenleme olarak tanımlanabilir (Demirel, 1997, s.6). Oliva (1988, s.6), bir eğitim programını; “konular listesi, ders içerikleri, çalışmaların programlanması, öğretim materyalleri listesi, derslerin sıralanması, hedef davranışlar grubu, okul içinde ve dışında öğretilen her şey, okul personeli tarafından planlanan her şey” yaklaşımı ile sıralamıştır.

Taba (1962, s.55)'ya göre öğretim programı kısaca, bir öğrenim planıdır. Bir diğer tanımda ise Tyler (1949, s.29), öğretim programını, öğrencilerin okul tarafından, eğitimsel hedeflere ulaşılması için, planlanan ve yürütülen bütün öğrenimdir, biçiminde ifade etmektedir. Wiles ve Bondi (1993, ss.10-11) öğretim programını, öğrenciler için sınıf deneyimi olarak sonuçlanacak, geliştirme sürecini etkinleştiren bir değerler/hedefler kümesi olarak tanımlamaktadır. Varış (1997, s.14), öğretim programının eğitim programı altında değer taşıdığını vurgulayarak tanımlamaktadır:

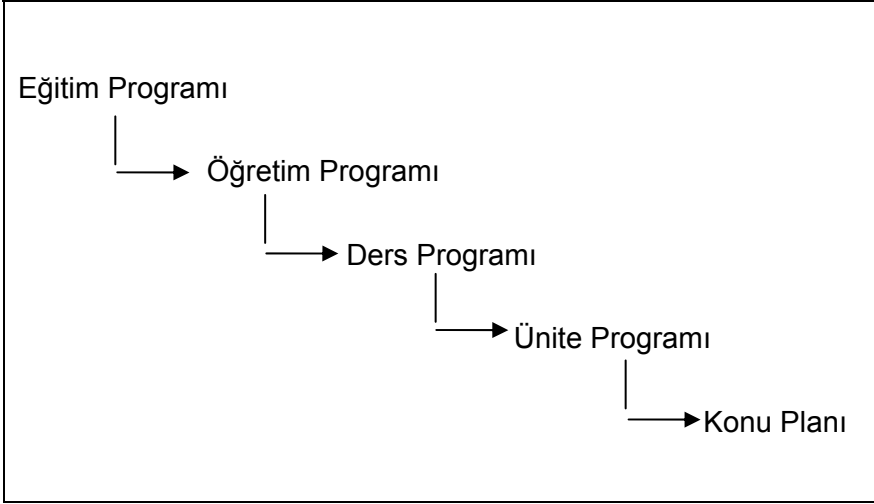
“... eğitim programı içinde ağırlık taşıyan bu kesim, genellikle, belli bilgi kategorilerinden oluşan ve bir kısım okullarda beceriye ve uygulamaya ağırlık tanıyan, bilgi ve becerinin eğitim programının amaçları doğrultusunda ve planlı bir biçimde kazandırılmasına dönük bir programdır.”

Görüldüğü gibi, öğretim programlarının yazılı olmayan, öğrencinin açıkça fark edemeyeceği fakat tutum ve davranışlarına yansıyan anlamlı bir işlevi bulunmaktadır. Bu bakımdan öğretim programları öğrenciyi hayata hazırlarken gerekli bilgi düzeyindeki donanımları sağlamanın yanı sıra, davranış ve düşünme becerisi kazandırması bakımından da büyük önem taşımaktadır.

* Bu konuda ayrıca bkz. (Sabancı Üniversitesi, 2005; Tekişik Eğitim Araştırma Geliştirme Vakfı, 2005; Anadolu Üniversitesi, 2006; Türk Eğitim-Sen, 2006; Kavak, 2005; Yavuz, 2005).

Öğretim programının ilgili olgular arasındaki hiyerarşik konumunu Varış (1997, s.15), Şekil 1'de gösterildiği gibi anlaşılır hale getirmektedir.

Eğitime yatırım yapan toplumlar, eğitimi, ülke kalkınmasına dönüştürmek için önlem almaktadır. Bu önlemlerin, eğitim niteliği ile doğrudan ilişkili olanı eğitim programları olduğu söylenebilir. Programlar, eğitilenlerin davranış standartlarından, öğrenme ve öğretim etkinliklerine değin, çalışmalara kılavuzluk etmekte ve bir aracı rol oynamaktadır (Varış, 1997, s.12).

Şekil 1. Eğitimde Program Hiyerarşisi (Varış, 1997, s.15)

Bilen (1996, s.13), öğretim programlarının önemini vurgulamak için eğitim kavramının tanımından yola çıkmaktadır:

“Öğrenci davranışında istendik değişmelerin oluşabilmesi için uzun zamana ve sürekli, tutarlı, kaynaşmış öğrenme yaşantılarının öğrenciyi etkilemesine gerek vardır. Bu gereklilik öğrenme yaşantılarının belirli ilkelere göre düzenlenmesini ve örgütlenmesini gerekli kılar.”

Polat (1999, s.45) ise bu önemi, eğitimin planlı ve kontrollü bir süreç olmasını sağlayan olgunun öğretim programları olduğunu söyleyerek vurgulamaktadır. Daha geniş bir ifadeyle söylemek gerekirse,

“... eğitimin açık bir sistem olmasından, bilim ve teknikteki gelişmelerin onu etkilemesinden, sistemin onarılıp yeniden düzenlenmesinden, yapılan yatırımların boşa gitmemesinden, yani insanın tutarlı davranışlarla donatılması gereğinden dolayı, programlı eğitime gitme zorunluluğu vardır” (Sönmez, 1986, s.147).

Eğitim programının eğitime kazandırdığı yararları öğretim programları için de söylemek mümkündür. Bu yararlar şöyle sıralanabilir:

- Eğitim etkinliklerine yön verir.
- Aynı eğitim basamağındaki okullarda eğitimin aynı amaçlar çerçevesinde hemen hemen aynı yönde gerçekleşmesini sağlar.
- Eğitimde verimi artırır.
- Mesleğe yeni başlayan öğretmenlere rehberlik eder (Büyükkarağöz, 1997, ss.4-5).

Yakın zamana değin “öğretim programı” denilince bir okul programında bulunan derslerde işlenecek konuların başlıklarını gösteren bir liste akla gelirdi. Bugün, öğretim programının öğeleri konusunda değişik görüşler olmakla birlikte, hemen hemen tüm eğitimciler dört öğede görüş birliğine varmaktadır. Bunlar; hedefler, kapsam (içerik), eğitim durumları (öğrenme-öğretme süreci) ve değerlendirme (sınama) olarak sıralanmaktadır (Erden, 1998, s. 7; Hızal, 1982, ss.4-7; Ertürk, 1994, s.14).

İlköğretim Programları ve Okuma-Kütüphane Kullanma Alışkanlıkları

İlköğretim, eğitim sisteminin belli yaşlara göre düzeylere ayrıldığı ilk ya da ikinci basamağıdır. İlköğretim deyimi, eğitim sisteminin ilk, orta ve yüksek biçiminde kademelere ayrıldığı ülkelerde, okul sisteminin yapısını belirlemek amacıyla kullanılır (Gülcan, Türkeli, Parabakan, Şölen ve Albayrak, 2003, s.4). Genel anlamda bu

eğitim kademesi çoğu kez ilköğretim, bazen de temel eğitim ve zorunlu eğitim olarak adlandırılmaktadır (Başaran, 1982, s.13).

İlköğretim çağına gelen birey ilk defa, planlı, programlı amaçlı güdümlü ve destekli bir öğretim süreci içerisine girmektedir. Bu yönüyle ilköğretim bireyin gelişiminde ve eğitimde çok önemli ve kritik bir dönemi oluşturmaktadır (Taşdemir, 2000, s.22). Bu nedenle, eğitim ve öğretim programları her çocuğun erişmiş olduğu olgunluk ve hazırlık seviyesine göre düzenlenmeli ve hiçbir çocuk ulaştığı seviyenin üstünde veya altında bulunan çalışmalara zorlanmamalıdır (Boobekova, 2001, s.27). Dünyanın her tarafında çocuk psikolojisine ve öğrenme sürecine (prosesine) karşı gittikçe artan bir ilgi vardır. Psikologlar, olgunlaşma ilkesi ve bir okulda "hazır oluş"un önemini vurgulayan bilgiler vermektedir. Hazır oluş, bazı çocuklar okumayı öğrenmeye 5 yaşında hazır iken, öteki çocukların hemen hemen 7 yaşına kadar bekledikleri takdirde bu beceriyi daha kolay öğrenebilecekleri anlamına gelmektedir. Öğretmenin seçtiği uygun yöntemler ve çocuklar için uygun yaşantılar (programlar), erken bir yaşta, ileri yaşlara kıyasla çok daha etkili hazır oluş durumu meydana getirebilir (Cramer, 1974, s.210). Bu durum, ilköğretim programlarının önemini daha da açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Başaran (1982, s. 20)'a göre, temel eğitim, öğrencileri gelecek yaşamlarına hazırlayabilmek için davranış kazandırmaktan daha çok olacağı tasarlanan davranışları yapmaya onları yeterli kılmayı gerçekleştirebilir. İşte bu olması düşünülen gelecek yaşamın çok iyi kestirilmesi gerekmektedir. Bu da eğitimin uzman eğitimcilerin elinde biçimlenmesine ve planlanmasına bağlıdır.

Okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları adından da anlaşılacağı üzere bireylerin otomatik olarak gerçekleştirdikleri etkinliklerdir. Sözü edilen alışkanlıkların kazandırılmasında başka etmenler olmakla birlikte, aile ve okul, bu anlamda ilk tohumlarının atıldığı ortamlar olarak bilinmektedir. Okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının kazanılmasına ve geliştirilmesine olanak sağlayan bireysel ve toplumsal koşullar için genel bir çerçeve çizen Yılmaz (2000a, ss.281-282), duyarlı ve bilinçli davranabilen aile ile öğretmenin çocukta bu alışkanlıkların temellerinin atılmasında başlıca rolü oynadıklarını söylemektedir. Öyleyse, eğitimi

kütüphaneden, kütüphaneyi okuma eyleminden ayrı düşünmek olanaksızdır. İyi bir okuma alışkanlığı edinme doğru kitaplara ulaşabilmekle ilgilidir (Ogunrombi ve Adio, 1995, s.55). Kaynak çeşitliliği ve koleksiyon oluşturmada gösterilen özen nedeniyle kütüphaneler, doğru kitaplara ulaşabilmek için son derece önemli yerlerdir. Bu nedenle, okuma ve kütüphane birbiriyle organik ilişki içinde olan kavramlardır.

Okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları, hem bireysel hem de toplumsal ve kültürel kalkınmanın anahtar öğeleri arasında sayılabilir. Okuyan ve kütüphane kullanan bireylerin daha güçlü, sağlıklı ve zengin kişiliğe sahip olacakları; böyle kişiliğe sahip bireylerden oluşan toplumların ise karşılaşacakları sorunları daha kolay aşabilecekleri açıktır (Yılmaz, 2000b, s.452). Bilimsel düşünen, eleştiren, toplumsal bilinci yerleşmiş bireyler yetiştirmede önemli bir etken olan okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının bireylere kazandırılması, uygulanan eğitimle yakından ilgilidir. Çünkü bilimsel düşünme, eleştirme, toplumsal bilinç gibi kavramlar eğitimin temel amacı kapsamına girer. Dolayısıyla, bunlar ve buna benzer erdemler okuma alışkanlığıyla doğru orantılı bir şekilde gelişmektedir.

Yörükoğlu (1980, ss.70-71), Türkiye'deki okullarda ders çalışmakla okumanın birbiriyle çelişen uğraşlar olarak algılandığı belirtmekte, okul programlarında gereksiz birçok konunun her yıl yinelenmesine, oysa öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırabilecek etkinliklere yeterince yer verilmediğine dikkat çekmektedir. Okuma alışkanlığı, temelde örgün eğitim kurumlarında kazanılan bir beceridir. Bir eğitim sisteminin üyeleri olan öğrencilerin, okul çağında bu beceriyi edinmemişlerse, yetişkinlik döneminde edinmeleri oldukça güç olmaktadır (Devrimci, 1993, s.12). Bu nedenle, okuma alışkanlığı kazandırmaya yönelik programlara özellikle bu alışkanlıkların ilk temellerinin atıldığı ilköğretim döneminde yeterince yer verilmesi gerekmektedir.

İlköğretim temel bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazandırıldığı bir aşama olmasının yanı sıra, bireyin hem eğitim yaşantısının, hem de genel yaşamının temellerinin atıldığı çok önemli bir dönemdir.

Bir beceri ya da alışkanlık olarak okuma ve kütüphane kullanımı da bu dönemde kazanılır. Okuma ve yazmanın

öğrenilmesi ile birlikte çocuk, okuma ve bunu en iyi yapabileceği ortamlardan biri olan kütüphane dünyasına girer. Bu alışkanlıklara yaşam boyunca sahip olup olamayacağı çok büyük olasılıkla bu eğitim aşamasında ve bu dönemde belirlenecektir. Çünkü Yaşar ve diğerleri (2005, s.51)'nin belirttiği üzere, öğretim programları yetiştirilecek insanın özelliklerinin belirleyicisidir.

Okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları için en önemli unsurun genelde eğitim, özelde ilköğretim dönemi olması, eğitim-öğretim planları anlamı taşıyan öğretim programlarını öne çıkarmaktadır. İlköğretim aşaması için oluşturulmuş derslerin amacı, içerik, yaklaşım, öğretme, etkinlikler, ölçme ve değerlendirme gibi yönlerini planlayan ve bunlar için bir anlamda kılavuz olan ilköğretim programlarının okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarına ilişkin içerik ve yaklaşımları büyük önem taşımaktadır. Nitekim Aykaç ve Başar (2005, s.344), öğretim programlarını bir dersle ilgili öğretme-öğrenme sürecinde nelerin, niçin ve nasıl yer alacağını gösteren bir kılavuz olarak kabul edilebileceğini belirtmektedir. Bu nedenle, bu alışkanlıkların çocuklara kazandırılması için gerek öğretmene, gerekse öğrencilere ne yapacakları konusunda yol gösteren, temel ilke ve uygulamaları belirleyen, planlayan ve uygulayan ilköğretim programları bir ülke için toplumsal gelişmede önemli katkılar sağlama potansiyeline sahiptir.

İlköğretim programlarının bu alışkanlıklar açısından başka bir önemi daha bulunmaktadır. Okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları için ilköğretim programlarında belirlenecek ilke, yaklaşım ve uygulamalar, bu konuda, eğitimin bundan sonraki kademeleri için de büyük ölçüde belirleyici olacaktır. Bir başka deyişle, ilköğretim programları, daha sonraki eğitim aşamalarına ilişkin programların yapısına da yön vereceği düşünülürse, çalışmada ele alınan programların önemi büyüktür. Okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarını tutarlı, bütünsel ve sistematik bir yaklaşımla ele almayan ilköğretim programları, öğrencilerin bu alışkanlıkları kazanmaları için kullanılmayan en önemli kanal anlamına gelecektir.

Buraya kadar kuramsal boyutlarıyla ortaya konmaya çalışılan ilköğretim programları konusunda belirtilmesi gereken önemli

noktalardan birisi de öğretmen unsurudur. Öğretmen, ilköğretim programlarının uygulayıcısı olarak bu konuda temel rolü oynar.

Ayrıca, programların niteliği ve uygulanabilirliği hakkında konunun merkezinde olması nedeniyle gerçekçi tutum ve düşüncelere sahip olacağı söylenebilir. Bundan dolayı sözü edilen konuda öğretmen yaklaşımlarını ortaya koyarak, değerlendirmek önemli ve gerekli görünmektedir.

Araştırmanın Kapsamı

Araştırma betimleme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplamada anket ve gözlem teknikleri kullanılmıştır. Anket dördü açık uçlu olmak üzere toplam 27 sorudan oluşturulmuştur*. Çalışmanın evrenini, Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde görev yapmakta olan ilköğretim sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklemimizi oluşturan öğretmen sayıları ile bunların görev yaptıkları ve üç sosyo-ekonomik düzeyde yer alan, tesadüfi yöntemle seçilmiş ilköğretim okulları aşağıda verilmiştir.

Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde bulunan ilköğretim okullarında görev yapan toplam sınıf öğretmeni sayısı, 9154'tür.** Çıngır'ya (1990, s.262) göre, 10.000 kişilik kitle genişliği $\pm 0,04$ hoşgörü miktarında 113 denekle örneklenebilmektedir. Bu durumda, örneklem evreni temsil etmektedir.

Çalışmamızda 2004 yılında öğretim programları değiştirilen ve 2005-2006 yılından itibaren uygulanmaya başlanan ilköğretim 1-5. sınıf Türkçe, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Matematik, Fen ve Teknoloji derslerinin öğretim programları öğretmen görüşleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Diğer bir deyişle, yeni ilköğretim Programı, 1-5. sınıfların yukarıda belirtilen dersler için söz konusu olduğundan, bu sınıf ve dersler çalışma kapsamına alınmıştır.

* Anket için bkz. Dengiz 2006

** S. İşgör, kişisel iletişim, 26 Aralık 2005

İlköğretim Okulunun Adı	İlçesi	Anket Uygulanan Öğretmen Say.	Pilot Uygulamadaki Öğretmen Say.
A.Ö.TevfikFikret İlköğretim O.	Çankaya	25	3
Gazneliler İlköğretim O.	Sincan	20	2
Nedret Arif İlköğretim O.	Sincan	16	2
Özel Bilkent İlköğretim O.	Çankaya	17	2
Şehit Öğretmen Yasemin Bayram Tekin İlköğretim O.	Mamak	9	1
Yasemin Karakaya İlköğretim O.	Çankaya	25	3
Yeşiltepe İlköğretim O.	Mamak	6	1
Toplam		118	14

Genel olarak eğitimde ve özel olarak da ilköğretimde uygulayıcılar olarak öğretmenler temel rolü üstlenmektedirler. Eğitimde yaşanan olumlu ve olumsuz olayları en iyi gözlemleyen ve yaşayan öğretmenler, sorunların çözümüne yönelik gerçekçi yaklaşımlarda da bulunabilirler. Bu nedenle, araştırmada ele alındığı üzere, öğretmenlerin görüşleri büyük önem taşımaktadır.

Bulgular ve Değerlendirme*

Bu bölümde, belirlenen ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlere uygulanan anket verileri yorumlanmaya ve bazı değerlendirmeler yapılmaya çalışılacaktır.

* *Bulgular ve değerlendirmeler konusunda daha ayrıntılı bilgi için bkz. Dengiz (2006)*

Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarının Yeni Öğretim Programlarında Yer Alıp Almama Konusunda Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin programlara ilişkin bilinçlerinin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarını da içerip içermediğini öğrenmek, onların genel anlamda okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarıyla ilgili bilinçlerine yönelik ipuçları verecektir.

Öğretmenlerin tamamına yakın bölümü (%96,6), okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının öğretim programlarında yer alması gerektiğini savunmaktadır. Okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının öğretmenler tarafından eğitim ve öğretimin bir parçası olarak görülmesi, öğretim programlarında ağırlıklı olarak yer alması gerektiği gerçeğini ortaya koymaktadır. Bir başka deyişle, okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının kazandırılması konusunda öğretim programlarının destekleyici bir yapıda olması gerektiği bütün öğretmenler tarafından kabul edilen bir durumdur.

Anketimizde sorulan bir başka soruya göre, okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının öğretim programlarında yer alması gerektiğini düşünen öğretmenlerin buna ilişkin nedenleri şöyle sıralanmıştır.

Öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%90,7) okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının araştırma sürecinin bir parçası olduğu için öğretim programlarında bulunması gerektiğini düşünmektedirler. Bu alışkanlıkların öğrencilere çeşitli kazanımlar sağladığı da bir önceki seçeneğe yakın bir oranda (%83,1) öğretmenler tarafından kabul görmüştür. Bununla birlikte seçenekler arasında genelde birbirine yakın değerlerde bir dağılımın söz konusu olduğu görülmektedir. Ancak, okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları doğrudan Türkçe dersi ile ilişkilendirdiği ve dolayısıyla bir anlamda sınırladığı için programlarda yer alması gerektiğini söyleyen öğretmen oranının %60,2 olması dikkat çekmektedir. Bu seçeneğin en düşük oranda tercih edilmesi, olumlu gibi görünürken, oranın %60,2 düzeyinde olması da olumsuzluk içerecek bir durum olarak değerlendirilebilir. Bunun

** 2004 İlköğretim Programı kastedilmektedir.

öğretmenlerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarını öğretim programlarının bir parçası niteliğinde algıladıkları gerçeğini yansıttığı söylenebilir.

Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarının Yeni Öğretim Programlarında Yer Alma Düzeyi ve Derslerle Olan İlişkisi Hakkında Öğretmen Düşünceleri

Anket uygulanan öğretmenler arasında yeni öğretim programlarının okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarını yeterince içerdiğini düşünenler %18,6 gibi oldukça düşük bir orana sahiptir. Kısmen içerdiği görüşünün ise öğretmenlerin yarıdan fazlası tarafından kabul gördüğü anlaşılmaktadır. Bu oran yeterince içermemektedir görüşüyle birlikte %81,3'e ulaşmaktadır.

İlköğretimdeki dersler çerçevesinde düşünüldüğünde, öğretmenlerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarını yalnızca Türkçe dersi ile mi ilişkili gördüğü, yoksa bu alışkanlıkların bütün derslerle bağlantılı bir beceri mi olduğuna ilişkin düşünceleri, onların bu konudaki bilinçlerini bir başka boyutuyla ortaya koymaktadır.

Okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları programlarda hangi derslerle ilgili olarak yer almalıdır?	Sayı	%
Bütün Dersler	110	93,3
Türkçe Dersi	6	5,1
Sosyal Dersler	5	4,2

Tablo 1: Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarının Öğretim Programlarındaki Derslerle Olan İlişkisi Konusunda Öğretmen Düşünceleri

Tablo 1'e göre, öğretmenlerin %93,3 gibi tamamına yakın bir bölümü okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının bütün derslerle ilgili olduğu görüşü üzerinde birleşmişlerdir. Bu, çalışmamız için oldukça önemli bir sonuçtur. Öğretmenlerin bu bilinçte olması öğretim programlarının buna yönelik olarak düzenlenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Diğer seçenekler

temelinde görüş bildiren öğretmenlerin önemli bir çoğunluk oluşturmadığı görülmektedir. Kısaca, öğretmenler büyük çoğunlukla okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarını bütün derslerle ilgili görmekte ve öğretim programlarındaki derslerin tamamında yer alması gerektiğini savunmaktadır.

Yeni Öğretim Programlarında Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarının “Kazanım” Olarak Yer Alma Durumuna İlişkin Öğretmen Düşünceleri

Bu çalışmada değerlendirilen öğretim programlarının dört temel olgu üzerine yapılandırıldığı söylenebilir. Bunlar; **kazanım, beceri, etkinlik ve ölçme-değerlendirmedir**. Çalışmada, öğretmenlerin öncelikle okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının sözü edilen kavramlarla bağlantılı olarak öğretim programlarında bulunup bulunmaması gerektiği ile ilgili düşünceleri belirlenmiştir. Daha sonra ise, belirtilen bağlantısı içinde konuyu öğretim programlarında yer alma düzeylerine ilişkin olarak değerlendirmeleri istenmiştir. Veriler, her kavram için “olması gereken” ve öğretim programlarında “var olan” mantığı ile sunulmuştur.

Okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları yeni öğretim programlarında KAZANIM olarak yeterince;				
	YER ALMALIDIR		YER ALMAKTADIR	
	Sayı	%	Sayı	%
Evet	117	99,2	21	17,8
Hayır	1	0,8	36	30,5
Kısmen	-	-	61	51,7
Toplam	118	100,0	118	100,0

Tablo 2: Yeni Öğretim Programlarında Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarının Kazanım Olarak Yer Alma Durumuna İlişkin Öğretmen Düşünceleri

Öğretmenlerin, yalnızca %17,8'i okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının yeni öğretim programlarında yeterince yer aldığını düşünmekte; %30,5 oranında öğretmen ise, tamamıyla yetersiz bulunmaktadır.

Öğretmenlerin büyük bölümü (%51,7) yeni öğretim programlarının okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarını bir kazanım olarak "kısmen" içerdiğini düşünmektedir. Sözü edilen alışkanlıkların öğretim programlarında bir kazanım olarak yer almadığını düşünen öğretmenlerle, kısmen yer aldığını düşünenlerin oranı, %82,2'ye ulaşmaktadır, ki bu oldukça yüksek olarak nitelendirilebilir. Kısaca, öğretmenler okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının bir kazanım olarak öğretim programlarında yer alması gerektiğini düşünmekte ancak, bu yaklaşımın yeni öğretim programlarında yeterince bulunmadığını belirtmektedirler.

Yeni Öğretim Programlarında Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarının "Beceri" Olarak Yer Alma Durumuna İlişkin Öğretmen Düşünceleri

Bir önceki alt bölümde belirtildiği üzere, yeni öğretim programlarının üzerine oturtulduğu temel kavramlardan birisi de beceridir. Bu bölümde "kazanım" kavramıyla ilişkili olarak oluşturduğumuz tablo ve yaptığımız değerlendirmeleri "beceri" kavramına ilişkin olarak yapacağız. Böylece, öğretmenlerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının yeni öğretim programlarında bir beceri olarak yer alıp almaması gerektiğine ve ne kadar yer aldığına ilişkin düşünceleri ortaya çıkarılacaktır.

Tablo 3 verileri, bir önceki alt bölümde sunulan kazanıma ilişkin öğretmen düşünceleri ile büyük benzerlik taşımaktadır. Öğretmenlerin çok büyük bir bölümü (%98,3), okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının bir "beceri" olarak öğretim programlarında yer alması gerektiğini düşünmektedir.

Okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları yeni öğretim programlarında BECERİ olarak yeterince;				
	YER ALMALIDIR		YER ALMAKTADIR	
	Sayı	%	Sayı	%
Evet	116	98,3	22	18,6
Hayır	2	1,7	24	20,3
Kısmen	-	-	72	61,0
Toplam	118	100,0	118	100,0

Tablo 3: Yeni Öğretim Programlarında Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarının Beceri Olarak Yer Alma Durumuna İlişkin Öğretmen Düşünceleri

Ancak, öğretmenlerden yeni öğretim programlarının bu açıdan değerlendirmeleri istendiğinde büyük çoğunluğu (%61,0), okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının uygulanmaya başlanan yeni öğretim programlarında bir beceri olarak “kısmen” yer aldığını, %20,3’ü hiç yer almadığını belirtmektedir. İlgili alışkanlıkların öğretim programlarında bir beceri olarak yeterince yer aldığını düşünen öğretmenlerin oranı ise %18,6’da kalmaktadır. Dolayısıyla, öğretmenler beceri kavramında da öğretim programlarında okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları açısından “kısmi bir yeterlilik” olduğunu düşünmektedirler.

Yeni Öğretim Programlarında Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarının “Etkinlik” Olarak Yer Alma Durumuna İlişkin Öğretmen Düşünceleri

Okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının öğretim programlarında “etkinlik” kavramı açısından da değerlendirmek konusal bütünlük için gerekli görülmüştür. Buna ilişkin veriler Tablo 4’de verilmektedir.

Öğretmenlerin çok büyük bir bölümü (%97,5), bu alışkanlıkların öğretim programlarında bir “etkinlik” olarak da

bulunması gerektiğini düşünmektedir. Ancak, var olan programların sözü edilen alışkanlıklar açısından bir etkinlik olarak ne kadar içerildiği sorulduğunda, öğretmenlerin en büyük çoğunluğu (%59,3) “kısmen” seçeneğini işaretlemiştir. %20,3 oranında öğretmen okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının programlarda etkinlik olarak yer aldığını söylerken %20,3'ü de hiç yer verilmediğini belirtmektedir. Kısaca, öğretmenler, okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları konusunda bilince bu boyutuyla da sahip görünürlerken, programların bu açıdan yeterli olmadığına inanmaktadırlar.

Okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları yeni öğretim programlarında ETKİNLİK olarak yeterince;				
	YER ALMALIDIR		YER ALMAKTADIR	
	Sayı	%	Sayı	%
Evet	115	97,5	24	20,3
Hayır	3	2,5	24	20,3
Kısmen	-	-	70	59,3
Toplam	118	100,0	118	100,0

Tablo 4: Yeni Öğretim Programlarında Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarının Etkinlik Olarak Yer Alma Durumuna İlişkin Öğretmen Düşünceleri

Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarının Yeni Öğretim Programlarında “Ölçme ve Değerlendirme Aracı” Olarak Yer Alması Konusunda Öğretmen Düşünceleri

Bu alışkanlıkların öğretim programlarında bir “değerlendirme ölçütü” olması okuma ve kütüphane kullanımının etkin alışkanlıklara dönüşmesinde yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu konuyla ilgili veriler Tablo 5’de gösterilmektedir.

Anketimizi yanıtlayan öğretmenlerin yarısı (%49,2), bu konuyla ilgili olarak olumsuz görüş bildirerek, okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının öğretim programlarında bir “ölçme-değerlendirme” aracı olarak yer almadığını belirtmişlerdir. Diğer yandan, sözü edilen alışkanlıkların öğretim programlarında kısmen bulunduğunu düşünenlerin oranı %39,8’dir. Ele alınan konu hakkında olumlu görüş bildiren öğretmenlerin oranı ise (%11,0), oldukça düşük bir değerde kalmaktadır. Öğretmenler kazanım, beceri ve etkinlik olgularına göre ölçme ve değerlendirme bağlamında okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarına ilişkin yaklaşımlarında olumsuz eğilimin daha fazla olduğu görülmektedir.

Öğretmenlere göre okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları yeni öğretim programlarında “DEĞERLENDİRME” ölçütü müdür?	Sayı	%
Evet	13	11,0
Hayır	58	49,2
Kısmen	47	39,8
Toplam	118	100,0

Tablo 5: Öğretmenlere Göre Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarının Öğretim Programlarında “Ölçme-Değerlendirme” Ölçütü Olup Olmadığı

Öğretmenlerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları konusundaki bilinç ve uygulamalarının bir başka göstergesi ,bu alışkanlıkları kendi uygulamaları içinde bir ölçme ve değerlendirme aracı olarak kullanıp kullanmadıklarıdır.

Tablo 6’da görüldüğü gibi, öğretmenlerin yaklaşık yarısı (%49,2), okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarını “kısmen” bir değerlendirme ölçütü olarak kullandıklarını söylemektedirler. Öğretmenlerin yalnızca %18,6’sının okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarından, uygulamada bir ölçme-değerlendirme aracı olarak yararlandıklarını belirtmesi olumsuz bir durum olarak nitelenebilir.

Ne kadar kullanabiliyorsunuz?	Sayı	%
Tamamen kullanabiliyorum.	22	18,6
Hiç kullanamıyorum.	38	32,2
Kısmen kullanabiliyorum.	58	49,2
Toplam	118	100,0

Tablo 6: Öğretmenlerin Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarını Kendi Uygulamalarında Ölçme-Değerlendirme Aracı Olarak Ne kadar Kullandıkları

Yeni Öğretim Programlarının Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıkları Açısından Uygulanabilirliği

Bu bölümde okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının yeni öğretim programları çerçevesinde ve kazanım, beceri, etkinlik, ölçme-değerlendirme bütünlüğü içinde ne kadar uygulanabilir olduğu öğretmen düşüncelerine dayandırılarak değerlendirilmeye çalışılacaktır. Bu değerlendirme, öğretim programlarının içerikleri dışında uygulanabilirliği konusunu da irdelememize olanak sağlayacaktır.

Yeni öğretim programları okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları açısından ne kadar uygulanabilir?	Sayı	%
Tamamen uygulanabilir.	42	35,6
Hiç uygulanamaz.	25	21,2
Kısmen uygulanabilir.	51	43,2
Toplam	118	100,0

Tablo 7: Öğretmenlere Göre Yeni Öğretim Programlarının Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıkları Açısından Uygulanabilirliği

Tablo 7 verilerine göre, öğretmenlerin yalnızca üçte biri (%35,6) yeni öğretim programlarının okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları için ön gördüğü yaklaşımın uygulanabilir olduğunu düşünmektedir. Öğretmenlerin yarıya yakını (%43,2) programların bu açıdan “kısmen” uygulanabilir olduğunu belirtmektedir. Hiç uygulanamaz olduğunu düşünen öğretmenlerle birlikte programların uygulanabilirliğine yönelik olumsuz-kısmen olumsuz düşünenlerin oranı ise %64,4'e ulaşmaktadır.

Öğretmenlere bir başka soruda, yeni öğretim programlarını okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları açısından yeterince uygulanabilir bulmamalarının nedenleri sorulmuştur. Verilen yanıtlarda öğretmenler, öğretim programlarının ele alınan alışkanlıklar açısından uygulanabilir görmemelerinde ya da kısmen uygulanabilir görmelerinde en önemli neden olarak (%54,2) okul kütüphanesinin olmamasını ya da var olan kütüphanenin yetersizliğini görmekteyiz. Bunu sınıf kitaplıklarına yönelik yetersizlik izlemektedir (%51,7).

Bu konuda okul yöneticilerinin yaklaşımlarını sorun olarak gören öğretmenlerin oranı (%19,5), azınlıkta kalmaktadır. Öğretmenlerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları konusundaki duyarsızlıklarını, uygulama konusunda sorun yaratan nedenler arasında gören öğretmenlerin oranı da (%35,6) dikkate değer düzeydedir.

Yeni Öğretim Programlarının Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarına Yönelik Yaklaşımı Konusunda Öğretmen Düşünceleri

Öğretmenlere yeni öğretim programlarının okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarına yönelik genel yaklaşımının niteliği konusundaki düşüncelerine ilişkin elde edilen veriler, Tablo 8'de yer almaktadır.

Öğretmenlere göre okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları bütünsel bir yaklaşımla ele alınmakta mıdır?	Sayı	%
Bütünsel ve tutarlı bir yaklaşımla ele alınmaktadır.	30	25,4
Bütünsel ve tutarlı bir yaklaşımla ele alınmamaktadır.	28	23,7
Kısmen bütünsel ve tutarlı bir yaklaşımla ele alınmaktadır.	60	50,8
Toplam	118	100,0

Tablo 8: Yeni Öğretim Programlarının Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarına Yönelik Yaklaşımı Konusunda Öğretmen Düşünceleri

Anketimizi yanıtlayan öğretmenlerin yarısı (%50,8), okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının yeni öğretim programlarının genel yapısı içinde bütünsel bir yaklaşımla “kısmen” ele alındığını, %23,7'lik bir kesimi ise, ele alınıp niteliğinin bir bütünsellik taşımadığını belirtmişlerdir. Bir başka deyişle, yeni öğretim programlarının okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları açısından tutarlı ve bütünsel bir yapı göstermediğini düşünen öğretmenlerin oranı ile kısmen tutarlı ve bütünsel bir özellik taşıdığını belirten öğretmenlerin oranı %74,5'e ulaşmaktadır ki bu oldukça anlamlı bir orandır. Programlara ele aldığımız konu açısından olumlu bakan öğretmenlerin oranı yalnızca %25,4'tür.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgulara dayanarak şu sonuçları sıralamak olanaklıdır:

1. Öğretmenler, okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının öğretim programlarında güçlü bir biçimde yer alması gerektiğini düşünmektedirler. Ayrıca, öğretmenler, okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının araştırma sürecinin bir parçası olduğunu, öğrencilere çeşitli kazanımlar sağlayacağını, derslerle ilgili etkinliklerin gerçekleştirilmesinde ve Türkçe dersinin verimliliğinde önemli işlevler yükleneceğini düşünmektedirler. Bu nedenle, onlar sözü edilen alışkanlıkların

öğretim programlarında bütünsel bir yaklaşımla ele alınması gereğini belirtmektedirler.

2. Okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının öğretim programlarında bütünsel bir nitelikte yer alması gerektiğini düşünen öğretmenlere göre, uygulanmaya başlanan yeni öğretim programlarında bu yaklaşım “kısmen” görülmektedir. Yeni öğretim programlarının okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarını içermeye düzeyi açısından dile getirilen bu “kısmi yeterlilik” genel olarak olumsuz bir durum olarak değerlendirilmiştir.
3. Öğretmenlere göre, okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları öğretim programlarında belirli derslerin değil, bütün derslerin bir parçası ve gereği olarak düşünülmelidir. Bir başka deyişle, öğretmenler, okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarını sadece bir dersle, “özellikle Türkçe dersi” ile bağlantılı olarak görmemekte, bütün dersler için gerekli beceri ve alışkanlıklar olarak değerlendirmektedirler. Bu konuda öğretmenlerin bilinçli oldukları söylenebilir.
4. Öğretmenlerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarını bir kazanım, beceri, etkinlik ve ölçme-değerlendirme konusu olarak yeni öğretim programları çerçevesindeki değerlendirmeleri tutarlılık göstermektedir. Buna göre öğretmenler, okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının kuramsal olarak öğretim programlarında yer alması gerektiğini düşünmelerine karşın, uygulanmakta olan yeni öğretim programlarının buna ilişkin yaklaşımlarını kısmen yeterli bulmaktadırlar. Bir başka deyişle, öğretmenler okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarını öğretim programlarında yer verilmesi gereken bir kazanım, beceri, etkinlik olarak görüp, aynı zamanda ölçme ve değerlendirme konusu yapılması gerektiğini de dile getirmektedirler. Ancak, onlara göre, programlar sözü edilen kavramlar bağlamında, bu alışkanlıkları “kısmen” içermektedir.
5. Öğretmenler, yeni öğretim programlarını okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları açısından “kısmen” uygulanabilir görmektedirler. Bu düşüncelerinin nedenleri arasında, okullarda kütüphane olmayışı ya da var olan kütüphanelerin

yetersiz kalışı, sınıf kitaplıklarının yetersizlikleri, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin okuma ve kütüphane kullanma konusunda yeterince duyarlı olmamaları yer almaktadır. Ancak, öğretmenlerin, okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının yeni öğretim programları çerçevesinde işlerlik kazanmasında, temel sorunun kütüphane yetersizliğini gördükleri söylenebilir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar çerçevesinde bazı öneriler geliştirilmiştir:

1. Okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları, ulusal eğitim politikasında organik bir parça olarak yer almalıdır. Sözü edilen alışkanlıkların, ulusal eğitim politikasında bu yaklaşımla ele alınması, onların eğitim programlarına da benzer biçimde girmesini sağlayacaktır.
2. Okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları konusu, Milli Eğitim Şuralarında öğretim programlarına ilişkin olarak yapılan değerlendirmelerin mutlaka içinde olmalıdır. Programlara yönelik geliştirilecek öneriler, okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarını sistematik ve bütünsel bir anlayışla programlara yansıtacak nitelikte olmalıdır. Bu konuda okul kütüphanecileri de duyarlı olmalı ve çaba harcamalıdır.
3. MEB, uygulamaya yeni başlaması nedeniyle, muhtemelen yeni öğretim programlarını zaman zaman gözden geçirecektir. Bu gözden geçirmeler sırasında okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları konusu sistematik ve bütünsel bir yaklaşımla programlara yansıtılmalıdır.
4. MEB, yeni öğretim programlarının, sonuçlarına ilişkin belli aralıklarla yapacağı araştırmalarda okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarına ilişkin durumu da değerlendirmelidir. Yeni öğretim programları gerek genel, gerekse okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları açısından MEB'in yıl sonunda okullarda düzenlediği seminerlerde, en azından gelecek birkaç yıl içinde tekrar ele alınmalı ve öğretmenler bu konuda eğitilmeye devam edilmelidir. Ayrıca, okul yönetimleri de zümreler aracılığıyla

konuyu öğretmenler açısından canlı tutmalı, okul içi seminerler düzenlemelidir.

5. Okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları gerek eğitim politikasında gerekse onun bir parçası olarak öğretim programlarında bir bütün olarak ele alınmalı, bu iki alışkanlığın birbirini yarattığı ve geliştirdiği gözden kaçırılmamalıdır. Aynı biçimde, okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının sadece Türkçe dersi ile ilişkilendirme yönündeki geleneksel yaklaşım değiştirilmeli ve bütün derslerde aynı anlayışla ele alınmalıdır.
6. Okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarına ilişkin alt yapının koşulu sayılabilecek okul kütüphaneleri kurulmalı, var olanların eksiklikleri giderilmeli ve bu kurumlarda mutlaka kütüphaneciler çalıştırılmalıdır. Böylece, öncelikle öğretmenlerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarına yönelik olarak dile getirdikleri öğretim programlarının bu alışkanlıklar açısından uygulanabilme sorunu da çözümlenmiş olacaktır. Var olan okul kütüphaneleri uluslararası standartlar düzeyinde güçlendirilmeden ve kütüphanesi bulunmayan okullara bu nitelikte kütüphaneler kurulmadan öğretim programlarının istenilen amaçlara/hedeflere ulaşması olanaklı görünmemektedir. Her iki alışkanlığın da öğrencilere kazandırılmasında temel uygulama alanının kütüphane olduğu düşünülürse, çalışmamızın en önemli önerisinin de bu olduğu söylenebilir.
7. MEB, hazırlayacağı yayınlarla öğretmenlere okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları konusunda rehber olmalıdır. Öğrencilere okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının nasıl kazandırılacağı konusunda yayınlar göndermeli ve seminerler düzenlemelidir. Ayrıca, öğretmenler de bu alışkanlıklarını geliştirme yönünde çaba harcamalıdır. Bu alışkanlıklara öğretmenler sahip olmadan, öğrencilerin kazanabilmesinin gerçekçi olamayacağı kabul edilmelidir.
8. Okullarda okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarını geliştirmeye yönelik etkinlikler güçlendirilmelidir. Bu çerçevede, serbest okuma saatleri arttırılmalı, kütüphane

gezileri, yarışmalar, imza günleri ve konferanslar düzenlenmelidir.

Kuşkusuz, konunun irdelenebilecek daha birçok boyutu bulunmaktadır. Ancak, gözden kaçırılmaması gereken en önemli nokta, okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının kazandırılmasında özellikle eğitim sürecinde duyarlılığın artırılmasının, sorunun giderilmesinde belirleyici rol oynayacağıdır.

Kaynakça

- Aykaç, N. ve Başar, E. (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi eğitim programının değerlendirilmesi. "*Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu*": 14-16 Kasım 2005 (ss. 343-361). Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi.
- Başaran, İ. E. (1982). *Temel eğitim ve yönetimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Bilen, M. (1996). *Plandan uygulamaya öğretim*. Ankara: Aydan Web Tesisleri.
- Boobekova, K. (2001). *Türkiye ve Kırgızistan ilköğretim sistemlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Doktora tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Büyükkaragöz, S. (1997). *Program geliştirme*. Konya: Kuzucular Ofset.
- Cramer, J. F. ve Browne, G. S. (1974). *Çağdaş eğitim*. İstanbul: MEB.
- Çingı, H. (1990). *Örnekleme kuramı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Demirel, Ö. (1997). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Ankara: Usem Yayınları.
- Devrimci, H. (1993). *İlkokul 5. sınıf çocuklarında okuma alışkanlığının incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Eğitim Programları ve Öğretim Alanı Profesörler Kurulu İlköğretim 1-5. Sınıflar Öğretim Programlarını Değerlendirme Toplantısı (Eskişehir) Sonuç Bildirisi. (2006). *Çağdaş Eğitim*, 329, 34-38.
- Erden, M. (1998). *Eğitimde program değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Ertürk, S. (1994). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Meteksan A.Ş.
- Gözütok, F. D., Akgün, Ö. E. ve Karacaoğlu, Ö. C. (2005). İlköğretim programlarının öğretmen yeterlilikleri açısından değerlendirilmesi. "Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu": 14-16 Kasım 2005 (ss. 17-39). Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi.
- Gülcan, M. G., Türkeli, Y., Parabakan, F., Şölen, A. ve Albayrak, F. (2003). *Türkiye'de ilköğretim: dünü, bugünü, yarını*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Gürün, O. A. (1984). *Çocuğumuzu tanıyalım*. İstanbul: İnkılap
- Hızal, A. (1982). *Programlı öğretim yönteminin etkinliği*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Kavak, Y. (2005). Eğitimde yansımalar VIII: Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumunun ardından. *Çağdaş Eğitim*, 325, 10-11.
- MEB. (2005). *Temel Eğitime Destek Programı: öğretim programları uygulaması (ilköğretim 1-5. sınıflar Türkçe, Matematik, Hayat Bilgisi, Fen Ve Teknoloji, Sosyal Bilgiler) değerlendirme raporu*. Ankara: MEB.
- Ogunrombi, S. A. ve Adio, G. (1995). Factors affecting the reading habits of secondary school students. *Library Review*, 4, 50-57.
- Oliva, P. (1988). *Developing in the curriculum*. Boston: Scott, Foresman and Company.
- Polat, K. (1999). Ortaokul Milli Tarih Programının değerlendirilmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1-2, 45-60.
- Sönmez, V. (1986). *Öğretmen el kitabı*. Ankara: Yargı Yayınları.
- Taba, H. (1962). *Curriculum development: Theory and practice*. New York: Harcourt, Brace and World.
- Taşdemir, M. (2000). *Birleştirilmiş sınıflarda öğretim*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Tyler, R. W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. New Jersey: Prentice-Hall Inc.

- Variş, F. (1997). *Eğitimde program geliştirme: Teori ve teknikler*. Ankara: Alkim.
- Wiles, J. and Bondi, J. (1993). *Curriculum development: A guide to practice*. New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Yaşar, Ş., Gültekin, M., Türkan, B. Ve Yıldız, N. (2005). Yeni İlköğretim Programlarının uygulanmasına ilişkin sınıf öğretmenlerinin hazırbulunuşluk düzeylerinin ve eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi: Eskişehir ili örneği. "Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu": 14-16 Kasım 2005 (ss. 177-192). Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi.
- Yavuz, A. (2005). Eğitim dünyamıza çağdaş eğitimin ışıklı bir yansıması daha düştü: Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu. *Çağdaş Eğitim*, 325, 12-18.
- Yılmaz, B. (2000a). Çok kültürlü toplumlarda etnik azınlık çocuklarının okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları. *Bilgi Dünyası*, 4, 451-465.
- Yılmaz, B. (2000b). Viyana İlkokullarında okuyan Türk öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Bilgi Dünyası*, 2, 280-306.
- Yörükoğlu, A. (1980). *Çocuk ruh sağlığı*. Ankara: İş Bankası Yayınları.